

6.6. Równoległe połączenie elementów R, L, C

Jeżeli do obwodu z równoległe połączonymi elementami R, L, C (rys. 6.8a) doprowadzi się napięcie $u = U_m \sin \omega t$, to zgodnie z I prawem Kirchhoffa można dla wartości chwilowych zapisać równanie

$$i = i_R + i_L + i_C \quad (6.35)$$

$$i = \frac{U_m}{R} \sin \omega t + \frac{U_m}{X_L} \sin \left(\omega t - \frac{\pi}{2} \right) + \frac{U_m}{X_C} \sin \left(\omega t + \frac{\pi}{2} \right)$$

Dla wartości skutecznych prądów ta relacja nie jest prawdziwa. Sumowanie wartości skutecznych, analogicznie jak w przypadku napięć w obwodzie szeregowym, odbywa się tak jak dla wektorów, tzn. geometrycznie, zgodnie z zależnością

$$I^2 = I_R^2 + (I_C^2 - I_L^2) \quad (6.36)$$

przy czym $I_R = G U$ — prąd czynny, $I_C = B_C U$ — prąd bierny pojemnościowy, $I_L = B_L U$ — prąd bierny indukcyjny.

Po podstawieniu tych wielkości do wzoru (6.36) wartość prądu wynosi

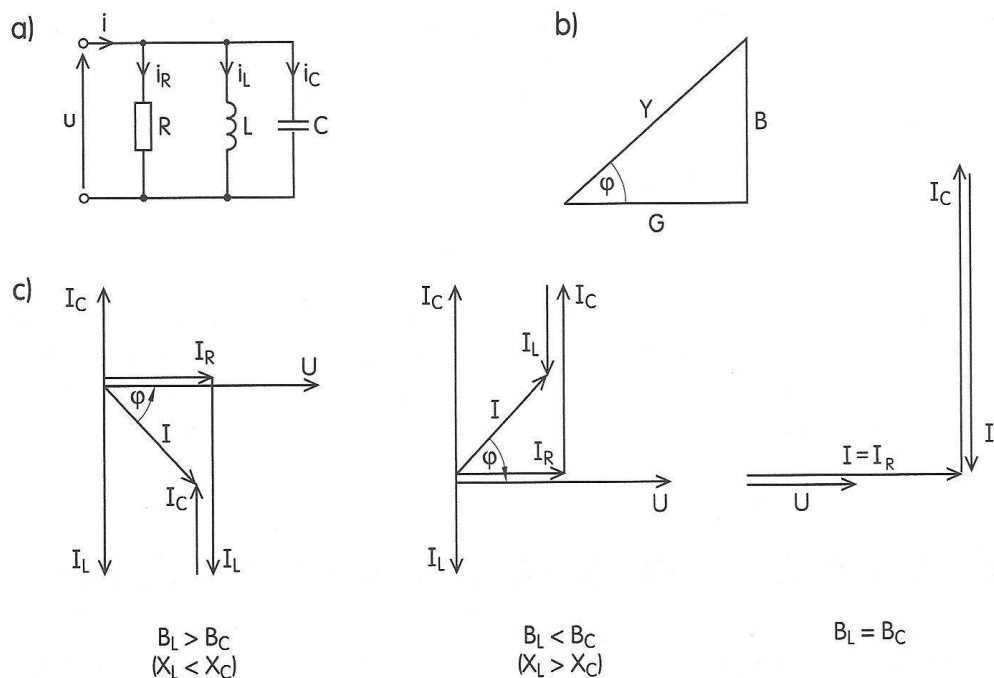
$$I = \sqrt{I_R^2 + (I_C - I_L)^2} = \sqrt{G^2 + (B_C - B_L)^2} U = Y U$$

gdzie przewodność pozorna obwodu równoległego RLC zwana **admitancją**

$$Y = \sqrt{G^2 + (B_C - B_L)^2} = \sqrt{G^2 + B^2} \quad (6.37)$$

gdzie G — konduktancja, B — susceptancja, B_C — susceptancja pojemnościowa, B_L — susceptancja indukcyjna.

Jednostką admitancji jest simens (1S).

Rys. 6.8. Obwód równoległy złożony z elementów R, L, C : a) schemat, b) trójkąt składowych admitancji, c) wykresy wektorowe napięcia i prądów

Zależność między składowymi admitancji w obwodzie prądu sinusoidalnie zmiennego określają wzory

$$\begin{aligned} G &= Y \cos \varphi \\ B &= Y \sin \varphi \\ \frac{B}{G} &= \operatorname{tg} \varphi \end{aligned} \quad (6.38)$$

Trójkąt składowych admitancji odwzorowujący zależności (6.37) i (6.38) przedstawiono na rysunku 6.8b.

Wykres wektorowy napięcia i prądów w obwodzie równoległym RLC przedstawiono na rys. 6.8c. Dla połączenia równoległego wspólną wielkością jest napięcie i od rysowania jego wektora, reprezentującego w odpowiedniej skali wartość skuteczną, rozpoczynamy wykres. Równoległe z wektorem napięcia rysujemy wektor reprezentujący prąd w gałęzi zawierającej element rezystancyjny. Następnie odkładamy prostopadłe do wektora napięcia wektor prądu płynącego w gałęzi z elementem indukcyjnym, pamiętając że napięcie wyprzedza prąd. Kolejno odkładamy prostopadłe do wektora napięcia wektor prądu płynącego w gałęzi z elementem pojemnościowym, pamiętając że prąd wyprzedza napięcie. Sumujemy geometrycznie te trzy prądy. W zależności od tego, jaka relacja panuje między B_L i B_C , odpowiednio do tego otrzymuje się wypadkowy wektor prądu I . Jeżeli $B_L > B_C$, co odpowiada relacji $X_L < X_C$, to $I_L > I_C$ i kąt $\varphi > 0$ (odkładany od wektora prądu do wektora napięcia ma kierunek przeciwny do ruchu wskazówek zegara) i obwód jako całość ma charakter indukcyjny. Jeżeli $B_L < B_C$, co odpowiada relacji $X_L > X_C$, to $I_C > I_L$ i kąt $\varphi < 0$, a obwód ma wówczas charakter pojemnościowy.

I prawo Kirchhoffa dla prądu sinusoidalnie zmiennego brzmi zatem:

Suma geometryczna wektorów prądów w węzle jest równa zeru.

$$\vec{I}_1 + \vec{I}_2 + \vec{I}_3 + \dots + \vec{I}_n = \sum_{i=1}^n \vec{I}_i = 0 \quad (6.39)$$

Pod pojęciem wektora prądu należy rozumieć jego wartość skuteczną (długość wektora), kierunek i zwrot. Dla równoległego połączenia elementów R, L, C z rys 6.8a równanie prądów przyjmuje postać

$$\vec{I} = \vec{I}_R + \vec{I}_L + \vec{I}_C \quad (6.40)$$

co należy odczytać, że wypadkowy wektor prądu jest równy sumie geometrycznej składowych wektorów prądów. Włączone do poszczególnych gałęzi obwodu amperomierze wskażą wartości skuteczne prądów (długości wektorów). Sumowanie arytmetyczne wskazań amperomierzy w gałęziach RLC nie daje wskazania prądu w gałęzi wypadkowej, analogicznie jak miało to miejsce w przypadku napięć w gałęzi szeregowej tych elementów.

Wskazanie amperomierza umieszczonego w gałęzi z elementem indukcyjnym L lub pojemnościowym C może w konkretnym przypadku przekroczyć wskazanie amperomierza umieszczonego w gałęzi prądu wypadkowego I .

W szczególnym przypadku w obwodzie równoległym RLC , w którym $I_L = I_C$, mamy do czynienia z **rezonansiem prądów** (rezonans równoległy).

Zachodzi on podobnie jak w przypadku napięć wtedy, gdy $X_L = X_C$, co jest także równoznaczne z warunkiem $B_C = B_L$. Ze względu na przeciwny zwrot prądów I_L i I_C , mimo że wskazania amperomierzy w gałęziach zawierających indukcyjność L i pojemność C byłyby jednakowe, to wypadkowy prąd I będzie miał mniejszą wartość, odpowiadającą prądowi w gałęzi zawierającej element rezystancyjny (amperomierze wskazują wartości skuteczne prądów, a nie ich charakter). Prądy składowe I_L i I_C mogą osiągać znaczne wartości, ale ich suma geometryczna będzie równa zero. To jest cechą znamioną rezonansu prądów.

Jeśli wartości indukcyjności L i pojemności C są stałe, to zjawisko rezonansu można wywołać, dostrajając częstotliwość napięcia zasilającego do częstotliwości rezonansowej określonej wzorem (6.34). Gałąź równoległa LC w stanie rezonansu prądów odpowiada miejscu przerwy w obwodzie, ponieważ admitancja zastępcza $Y_{LC} = B_C - B_L = 0$ (impedancja $Z_{LC} \rightarrow \infty$).